

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ АСОЦІАЦІЙ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНФОРМАТИКИ СЛУХАЧАМ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Постановка проблеми. Формування творчої, всебічнорозвиненої особистості є одним із провідних завдань сучасної освіти. Особливої психолого-педагогічної уваги у процесі навчання інформатики потребують слухачі з вадами здоров'я. Зрозуміло, що вирішення цієї проблеми потребує принципової зміни підходів до організації навчально-виховного процесу: зорієнтованість на використання освітніх технологій і методичних систем (комплексів методів і прийомів навчання, завдань), які спонукали би слухачів із особливими потребами до активної творчої діяльності.

Аналіз попередніх досліджень. У працях учених-педагогів В. Бикова, Р. Гуревича, М. Жалдака, Ю. Жука, В. Кайміна, В. Клочка, В. Лапінського, Ю. Машбиця, Н. Морзе, Ю. Рамського, С. Сисоєвої, Ю. Триуса та ін. досліджено та представлено велику кількість методів і прийомів навчання інформатики.

Формуванням нової системи освіти студентів з інвалідністю займаються М. Таланчук, І. Бондар, М. Синьов, І. Леонгард, А. Ямбург, Г. Шевцов; теоретичні і методологічні аспекти технічної і гуманітарної освіти інвалідів, а також можливості навчально-методичного, інформаційного, медико-соціального супроводу розробляють К. Агавелян, Н. Вовк, З. Кантор, І. Нікітіна, Г. Станевський, В. Авілов, Ю. Тулашвілі, Н. Косова, Б. Даутова, Н. Козлов, А. Мальков, В. Сікора, Г. Паршін, І. Купреєва, Є. Чайковський.

Мета статті – описати використання методу асоціацій у процесі навчання інформатики слухачів із особливими потребами на прикладі викладання дисциплін «Основи роботи на ПК» та «Основи роботи в Інтернет».

Виклад основного матеріалу. І. Сеченов вважав пам'ять «основною умовою психічного життя», «нарізним каменем психічного розвитку». *Пам'ять* – це сила, «яка лежить в основі всього психічного розвитку. Пам'ять органічно бере участь у процесі сприйняття. І. Сеченов писав: «Побачене і почуте нами завжди містить у собі елементи, що вже були бачені і чуті раніше. Через це під час всякого нового зорового і слухового сприйняття до продуктів останнього приєднуються відтворювальні з складу пам'яті подібні елементи, але не окремо, а в тих поєднаннях, в яких вони зареєстровані в складі пам'яті».

Особливо важливу роль пам'ять відіграє у навчальній роботі, в процесі якої слухачі з вадами здоров'я мають засвоювати і запам'ятовувати велику кількість різноманітного навчального матеріалу.

Порушенням пам'яті страждають слухачі, які перенесли інсульт, слухачі з психічними або емоційними розладами. У групах, до складу яких входять такі слухачі, радимо провести дослідження на порушення пам'яті використовуючи спеціальні методики: «Десять слів», субтест Векслера «Рахівниця», асоціативний ряд, метод піктограм. За результатами методик ми визначаємо, який вид пам'яті у слухача має найвищий відсоток. З досвіду роботи видно, що у більшості слухачів найкращі показники має асоціативна пам'ять.

Асоціація – це зв'язок між окремими подіями, фактами, або явищами, відображеними в нашій свідомості й закріпленими в нашій пам'яті. Без цих зв'язків, або асоціацій, неможлива нормальна психічна діяльність людини, в тому числі діяльність пам'яті. Запам'ятовування будь-якого предмета завжди відбувається в зв'язку з іншими предметами [5, с. 325].

Асоціації поділяють на такі типи:
– асоціації за суміжністю;

- асоціації за схожістю;
- асоціації за контрастом;
- причинно-наслідкові асоціації.

Асоціація за суміжністю – це відображення у психіці людини зв'язків між предметами та явищами, які йдуть одні за одними у часі (суміжність у часі) або перебувають поряд у просторі (суміжність у просторі). Асоціації за суміжністю виникають під час згадування подій, свідком яких була людина, у разі заучування навчального матеріалу тощо.

Асоціація за схожістю наявна тоді, коли у психіці відображено зв'язки між предметами, схожими між собою в певному аспекті.

Асоціація за контрастом утворюється під час відображення у психіці людини предметів і явищ об'єктивної дійсності, пов'язаних між собою протилежними ознаками (високий – низький, швидкий – повільний, веселий – сумний тощо).

Причинно-наслідкові асоціації відображають не лише збіг подразників у часі та просторі, їхню схожість і відмінність, а й причинні залежності між ними. Причинно-наслідкові асоціації є базовими щодо міркувань і логічних побудов [3,с.120].

1. Використання методів асоціацій під час вивчення дисципліни «Основи роботи на ПК».

Метою викладання дисципліни «Основи роботи на ПК» є формування знань, умінь і навичок слухачів щодо налагодження ПК, роботи з периферійними пристроями, керування процесами в операційній системі.

Слухачі мають знати: архітектуру та конфігурацію комп'ютера і мікропроцесорної системи, концепцію інформаційної безпеки, правовий захист інформації. Слухачі мають вміти: налагоджувати ПК, керувати процесами в операційній системі та працювати з периферійними пристроями [1, с. 27].

У перші дні навчання слухачі навчаються працювати з пристроями керування ПК – мишею та клавіатурою. Це можна порівняти із дитиною, яка навчається малювати (для слухачів – це робота з мишею) та вивчає літери (робота з клавіатурою). Спочатку дитині дають олівець у руку для розробки м'якої моторики рук, для вироблення умінь керувати рукою, щоб писати літери, малювати та ін. Так само слухач, який уперше працює на ПК, має оволодіти практичними навиками впевненої роботи з мишею, щоб виробити точність та швидкість руху курсору миші на екрані.

Наше завдання показати слухачеві зв'язок між рухами руки та зміною положення курсору миші на екрані монітору. Слухач має розуміти та сприймати керування миші як продовження своєї руки на екрані ПК.

Таблиця 1

Приклади асоціацій «рука – миша»

У реальному житті	Робота на ПК
<i>На Робочому столі</i>	
Вказати вказівним пальцем на предмет	Клацнути мишею на об'єкті (на папці, на файлі)
<i>Обирати інструмент для роботи</i>	
На письмовому столі взяти олівець	Клацнути мишею на відповідному інструменті на палітрі
<i>Процес малювання</i>	
Олівець притискаємо до паперу та ведемо рукою	Натискаємо ліву кнопку миші та утримуючи її ведемо по робочій області екрану

На початковому етапі пропонуємо слухачеві у стандартному графічному редакторі за допомогою інструмента олівець намалювати прості геометричні фігури: лінію, прямокутник, еліпс, трикутник. Щоб слухач поєднав рухи своєї руки із рухом олівця на екрані, щоб навчився керувати олівцем аналогічно вмінню писати ручкою на папері, щоб сприйняв стрілку миші як вказівний палець своєї руки, який вказує на об'єкти та кнопки на екрані.

Будуємо асоціативний ряд:

– у невербальному спілкуванні ми використовуємо вказівний палець для визначення конкретного предмету серед інших,

– на екрані курсор миші виступає у ролі такого вказівника.

Пов'язуємо ці два поняття: щоб виділити предмет серед інших потрібно вказати на нього, «тикнути» пальцем, тобто навести стрілку миші на об'єкт.

У таблиці 1 подано приклади подібних асоціацій під час роботи з мишею.

Подання теми «Архітектура ПК» також можна реалізувати через асоціативний ряд представлений у таблиці 2.

Таблиця 2

Приклади асоціацій «людина – персональний комп'ютер»

Людина	Персональний комп'ютер
Мозок	Центральний мікропроцесор
Пам'ять короткострокова	Оперативний запам'ятовуючий пристрій
Пам'ять довгострокова	Вінчестер
Тулуб людини	Материнська плата
Очі	Відеоадаптер та монітор, веб-камера
Вуха	Звуковий адаптер та колонки, навушники
Руки	Миша, клавіатура
Ноги	Можливість транспортування реалізована у ноутбуках, планшетах, КПК і т.д.

Асоціативний ряд «людина – ПК» можна зобразити у вигляді рисунка 1.

1. Використання методів асоціації під час вивчення дисципліни «Основи роботи в Інтернет».

Метою викладання дисципліни «Основи роботи в Інтернет» є формування знань, умінь і навичок слухачів із особливими потребами щодо користування різними видами інформаційних ресурсів глобальної мережі, інструментами пошуку. Під час вивчення дисципліни слухачам надається систематизована інформація про: налагодження браузера для роботи в Інтернет, основні сервіси мережі Інтернет та їх характеристики.

Слухачі мають уміти: застосовувати на практиці основні принципи роботи в мережі; налаштовувати браузер для роботи у мережі; відкривати та переглядати веб-сторінки; застосовувати на практиці інструменти пошуку інформації; отримувати електронні поштові повідомлення; відправляти електронні поштові повідомлення [1, с.35].

Рис. 1. Асоціація «людина – комп’ютер»

Уміння користуватися електронною поштовою скринькою є одним із головних завдань дисципліни «Основи роботи в Інтернет». Під час створення поштової скриньки, заповнення адресної книги, виконання різноманітних операцій з листами особливих труднощів не вникає. Це можна пояснити широким використанням мобільних телефонів: створення та редагування адресної книжки, наявні практичні навички роботи з текстовими мобільними повідомленнями та ін.

Складності з’являються на наступному занятті, коли потрібно перевірити поштову скриньку. Як це зробити? З чого почати роботу і як добратися до скриньки? Пропонуємо використати метод асоціацій із парою *поштове відділення* та *електронна поштова скринька* (таблиця 3).

Таблиця 3

Приклади асоціацій «поштове відділення – електронна поштова скринька»

Поштове відділення	Електронна поштова скринька
Йдемо на поштове відділення, де знаходиться наша абонентська скринька	Відкрити за допомогою браузера сайт, де ми зареєстрували свою електронну скриньку
Шукаємо скриньку зі своїм номером і ключем, відкриваємо її	Друкуємо назву та пароль своєї електронної скриньки
Переглядаємо отримані листи та відкриваємо їх для прочитування.	

Методика викладання навчального матеріалу базується на асоціативному мисленні слухачів: соціальні мережі як гуртки чи групи за інтересами, електронна скринька як відвідування поштового відділення, мережа Інтернет як залізнична мережа країни та ін. [4, с. 27].

Висновки. Використання асоціацій за схожістю з прикладів реального життя у процесі навчання інформатики слухачів із особливими потребами позитивно впливає на рівень запам'ятовування навчального матеріалу, розуміння та засвоєння знань. Дії та предмети, які слухачі можуть виконати, побачити, торкнутись (піти на пошту, відкрити конверт), переносимо у віртуальний світ ПК. Такий підхід допомагає слухачам свідомо працювати на ПК.

Література:

1. Державний стандарт професійно-технічної освіти. ДСПТО 4112. К72040-2006. Професія – Оператор комп'ютерного набору [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/diyalnist/osvita/profesijno-tekhnichna/7594>.
2. Кадемія М.Ю. Використання інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці дітей з вадами слуху [Текст] / М.Ю. Кадемія // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць. – Випуск 23. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2010. – С.250-254.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія : навч. посібник [Текст] / С.Д.Максименко, В.О.Соловієнко. – К. : Перспектива, 2000. – 256 с.
4. Морзе Н. В. Методика навчання інформатики : метод. посібник : У 3 ч. / за ред. акад. М. І. Жалдака. — К. : Навчальна книга, 2004. - Ч. III : Методика навчання основних послуг глобальної мережі Інтернет. — 196 с.
5. Павлов И. П. Полное собрание сочинений [Текст] / И.П.Павлов. - М.-Л., Изд-во АН СССР, 1951. – Т. III, кн. 2. – 520 с.
6. Таланчук П.М. Супровід навчання студентів з особливими потребами в інтегрованому освітньому середовищі : навч.-метод. посібник [Текст] / П.М. Таланчук, К.О. Кольченко, Г.Ф. Нікуліна. — К. : Соцінформ, 2004. – 128 с.
7. Тулашвілі Ю.Й. Особливості комп'ютерного навчання осіб із порушеннями зору з використанням електронних дидактичних засобів / Ю.Й.Тулашвілі // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць. – Випуск 23. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2010. – С.313-317.

У статті розглядається застосування методу асоціацій у процесі навчання інформатики слухачів із особливими потребами. Представлено приклади асоціативних рядів з окремих тем дисциплін «Основи роботи на ПК» та «Основи роботи в Інтернет».

Ключові слова: слухачі з особливими потребами, методи навчання інформатики, метод асоціацій.

В статье рассматривается использование метода ассоциаций в процессе обучения информатике слушателей с особыми потребностями. Представлены примеры ассоциативных сравнений при изучении отдельных тем дисциплин «Основы работы на ПК» и «Основы работы в Интернет».

Ключевые слова: слушатели с особенными потребностями, методы обучения информатике, метод ассоциаций.

This article discusses use of the associations in the process of learning computer science students with special needs. For the individual objects by «PC Basics» and «Internet Basics» describes the comparison of the associative.

Keywords: students with special needs, methods of teaching informatics, the method of association.